

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип Штип Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Нецати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Софија Заболотнаја (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување

Костадин Голаков

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)

а) Културологија - Собори

COBISS.MK-ID 101960202

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

УДК: 37.091.64:811.512.16(497.7)
37.091.64:811.512.161(560)

A1 и A2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА

Марија Леонтиќ¹

Апстракт: Една од целите на Заедничката европска референтна рамка се заедничките референтни рамништа: основен корисник (A1 и A2), самостоен корисник (B1 и B2) и искусен корисник (C1 и C2) изработени со поддршка на Советот на Европа. Во овој реферат ќе се претстават заедничките референтни рамништа A1 и A2 и нивната примена при подготвување на учебници за изучување турскиот јазик во Турција и во Македонија.

Клучни зборови: *јазик, референтна рамка, референтни рамништа, учебници за изучување турски јазик.*

1. Вовед

Заедничката европска референтна рамка овозможува заедничка основа во поглед на цели, содржини и методи за подготвување студиски програми, предметни содржини, тестови и испити, прирачници, учебници, работни тетратки и сл. од областа на учење јазици во цела мултилингвална и мултикултурна Европа. Заедничката основа на Заедничката европска референтна рамка придонесе да се надминат тешкотиите во комуникацијата поради различните образовни системи во Европа, овозможи да се развие меѓународна соработка во областа на јазиците и слободно движење на заинтересираните лица во Европа врз основа на создавање заеднички темели со јасно опишување на целите, содржините и методите. Заедничката референтна рамка се создава со цел да се постигне поголемо единство меѓу членките на Советот на Европа. А тоа може да се постигне со надминување на комуникациската бариера преку заштита и развивање на разновидните

¹ проф. д-р, Универзитет „Гоце Делчев“, marija.leontik@ugd.edu.mk

култури и јазици; со надминување на предрасудите преку изучување на европските јазици што ќе ја овозможат европската мобилност, меѓусебното разбирање и соработка. Но заедничката референтна рамка не е предмет на интерес само на членките на Советот на Европа, туку и на сите земји кои стремат кон меѓународна соработка и дијалог со Европа.

Една од целите на Заедничката европска референтна рамка се заедничките референтни рамништа: основен корисник (A1 и A2), самостоен корисник (B1 и B2) и искусен корисник (C1 и C2) според кои се реализира учењето, наставата и оценувањето. Подетално претставено A1 е подготвително, A2 е основно, B1 е преодно, B2 е самостојно, C1 е напредно, а C2 е врвно рамниште.

2. Заедничкото референтно рамниште A1 и A2

Учењето јазик се состои од дејства што ги извршуваат лица кои развиваат комуникациски јазични компетенции за да реализираат јазични активности (разбирање, зборување, пишување) со цел да разберат или оформат текстови поврзани со разновидни теми. Заедничките референтни рамништа може да се прикажат глобално или детално и претставуваат заедничка основа за понатамошен развој.

Заеднички референтни рамништа: глобална скала		
Основен корисник	A2	Може да разбере реченици и често употребувани изрази сврзани со области од најнепосредна важност (на пример, најосновни лични и семејни информации, информации сврзани со купување, локална географија, вработување). Може да комуницира во едноставни и рутински задачи за кои е потребна едноставна и директна размена на информации за познати и рутински работи. Може со прости зборови да опише аспекти на своето образование, да ја опише непосредната околина и нешта во области сврзани со непосредни потреби.
	A1	Може да разбере и да користи познати секојдневни изрази и најосновни фрази во врска со задоволување на потреби од конкретен тип. Може да се претстави

		себеси и другите и може да поставува и да одговара на прашања околу лични детали од типот каде живее, кои луѓе ги познава и нештата што ги има. Може да води едноставен разговор под услов соговорникот да зборува бавно и јасно и да е подготвен да помогне.
--	--	---

Табела 1: Заеднички референтни рамништа дефинирани во „Заедничка европска референтна рамка на јазици“ (2012: 26)

Заедничката европска референтна рамка дава глобални и детални дескриптори за разбирање, зборување и пишување за сите рамништа. За рамништето A1 и A2, Заедничката референтна рамка ги предвидува следниве дескриптори:

	СЕВКУПНО РАЗБИРАЊЕ НА ГОВОР
A2	Може да разбере фрази и изрази што се однесуваат на подрачја од непосреден интерес (на пр. основни лични и семејни податоци, купување, непосредна околина, работа) ако се зборува јасно и бавно. Може доволно да разбира за да задоволи конкретни потреби, под услов зборувањето да е јасно и бавно.
A1	Може да разбере кога му се зборува многу бавно и ако говорот е јасно артикулиран, со подолги паузи за да може да го разбере значењето.
	СЕВКУПНО РАЗБИРАЊЕ ПРИ ЧИТАЊЕ
A2	Може да разбере куси, едноставни текстови што го содржат најчестиот вокабулар, вклучувајќи чести интернационализми. Може да разбере текстови на познати теми и со конкретна содржина во кои се користи вообичаен, секојдневен и деловен вокабулар.
A1	Може да разбере многу куси, едноставни текстови, читајќи израз по израз, препознавајќи познати имиња, зборови и основни фрази, а по потреба, повторувајќи го читањето.
	СЕВКУПНА ГОВОРНА ИНТЕРАКЦИЈА

A2	Може да комуницира во рамките на едноставни, вообичаени активности кои бараат едноставна и директна размена на информации за познати и секојдневни работи сврзани со работата и слободното време. Може да се снајде при пократки општествени контакти, но ретко може доволно да разбере за самиот да поткрепи разговор. Може да поставува и да одговара на прашања, како и да разменува мисли и информации за познати теми во предвидливи, секојдневни ситуации.
A1	Може да се впушти во едноставен разговор, но комуникацијата во целост зависи од подготвеноста на соговорникот побавно да ги повтори своите зборови, да го преформулира она што го рекол и да му помогне да го изрази она што сака. Може да поставува едноставни прашања и да одговара на такви прашања, како и да разменува едноставни изјави од подрачјето на своите непосредни потреби или за многу познати теми.
	СЕВКУПНА ГОВОРНА ПРОДУКЦИЈА
A2	Може едноставно да опише или да претстави луѓе, животни и работни услови, секојдневни активности, да наведе што сака, а што не итн., во облик на куса низа од едноставни изрази и реченици поврзани во една листа.
A1	Може да оформи едноставни, главно изолирани изрази за луѓе и места.
	СЕВКУПНА ПИШАНА ПРОДУКЦИЈА
A2	Може да пишува куси, едноставни белешки сврзани со непосредни потреби, користејќи готови формулации.
A1	Може да бара или да достави лични податоци во пишана форма.

Табела 2: Дескриптори за разбирање, зборување и пишување за рамништата A1 и A2 дефинирани во „Заедничка европска референтна рамка на јазици“ (2012: 69, 71, 75, 62, 65)

Заедничката европска референтна рамка, освен глобална скала за заедничките референтни рамништа и дескрипторите има и табела за самооценување.

Заеднички референтни рамништа: табела за самооценување	
A 1	A 2
РАЗБИРАЊЕ - Слушање	РАЗБИРАЊЕ - Слушање
Можам да препознаам познати зборови и најосновни фрази за себе, моето семејство и непосредната конкретна околина, кога луѓето зборуваат бавно и јасно.	Можам да разберам фрази и најчесто користени зборови што се однесуваат на области од најнепосредна лична важност (на пр. најосновни лични и семејни информации, шопинг, локална околина, вработување). Можам да ја фатам главната поента во куси, јасни, едноставни пораки и соопштенија.
РАЗБИРАЊЕ – Читање	РАЗБИРАЊЕ – Читање
Можам да разберам познати имиња, зборови и наједноставни реченици, на пример на известување и плакати или во каталози.	Можам да читам многу куси, едноставни текстови. Можам да најдам конкретни, предвидливи информации во едноставни секојдневни материјали, како: реклами, проспекти, менија и возни редови и можам да разберам куси лични писма.
ЗБОРУВАЊЕ – Говорна интеракција	ЗБОРУВАЊЕ – Говорна интеракција
Можам да комуницирам на едноставен начин до колку соговорникот е подготвен да ги повтори или преформулира нештата со побавно темпо на изговор и да ми помогне да го формулирам она што се	Можам да комуницирам во едноставни и рутински задачи кога се бара едноставна и директна размена на информации за познати теми и активности. Можам да учествувам во многу куси

обидувам да го кажам. Можам да поставам и да одговорам на едноставни прашања од областа на непосредна потреба или за нешта што ми се многу познати.	социјални конверзации, иако обично не разбираам доволно за да можам сам/а да ја одржувам конверзацијата.
ЗБОРУВАЊЕ – Говорна продукција	ЗБОРУВАЊЕ – Говорна продукција
Можам да користам едноставни фрази и реченици за да го опишам местото на живеење и луѓето што ги познавам.	Можам да користам низа фрази и реченици за да го опишам со едноставни зборови моето семејство и други луѓе, животните услови, моето образование и моето сегашно или скорешно вработување.
ПИШУВАЊЕ	ПИШУВАЊЕ
Можам да напишам куса, едноставна разгледница, на пример за честитање празник. Можам да пополнам формулари со лични податоци, на пример да ги напишам моето име и презиме, националност и адреса на хотелски формулар.	Можам да напишам куси, едноставни белешки и пораки кои се однесуваат на нешта од области на непосредна потреба. Можам да напишам многу кусо лично писмо, на пример да му се заблагодарам некому за нешто.

Табела 3: Табела за самооценување за рамништата A1 и A2 дефинирани во „Заедничка европска референтна рамка на јазици“ (2012: 28)

3. Содржини, домени и теми на Заедничките референтни рамништа

Лицата развиваат комуникациски јазични компетенции преку разбирања или оформувања на текстови поврзани со разновидни содржини. Рамништето A1 и A2 содржат одредени содржини. Кохерентноста и транспарентноста на содржините за Заедничките

референтни рамништа оставаат простор за активен приод на наставниците, авторите на книги и сл.

Рамниште А1 (подготвително): Ученикот може да користи секојдневни учтиви форми на поздравување и заблагодарување, може да води едноставен разговор на запознавање, да ги праша луѓето како се, да одговара на едноставни прашања во врска со него, за тоа како се вика и презива, колку години има, каде живее, каде учи или работи, кој јазик го знае, а кој јазик го учи, како му се викаат родителите, браќата и сестрите и блиските роднини, да состави кратки реченици за луѓето што ги познава и нештата што ги има, да иницира и да реагира на едноставни изјави од областа на непосредна потреба или од многу познати теми.

Рамниште А2 (основно): Ученикот може да користи секојдневни учтиви форми на обраќање и извинување, да пречека луѓе, може да поставува прашања за тоа кој што работи на работа, што прави во слободно време и да одговара на нив, да поканува и да се заблагодарува на покана, да дискутира што да се прави или каде да се оди, да договара состаноци, да нуди и да прифаќа понуди, да направи едноставни конверзации во разновидни продавници, пошта и банка, да користи јавен транспорт: автобус, воз, такси, авион, да резервира или купи билет, да праша и да објасни како да се стигне некаде, да побара основни информации, да побара и да набави секојдневни стоки и услуги, да може да ја опише својата куќа, околина и луѓето што го опкружуваат, своето училиште или работно место, може да раскаже одредена активност или лично искуство.

Комуникацијата се развива во одредена ситуација чија содржина зависи од контекстот на јазична употреба. Секој чин на јазична употреба е сместен во некој од домените (областите од интерес) во кои е организиран животот. Во еден јазичен чин може да се вклучат повеќе домени. При учење јазик добро е да се применуваат следниве домени од општествениот живот:

а) личниот домен, кој го опфаќа приватниот живот на лицата и којшто е насочен кон местото на живеење, домот, семејството, роднините, пријателите, секојдневните лични активности;

б) јавниот домен, кој го опфаќа просторот во кој се движат лицата и којшто е насочен кон јавни простори (улица, плоштад, парк), јавен превоз, продавници, маркети, болници, аптеки, амбуланти, ресторани, хотели, театри, кина, забава, игралишта и сл.;

в) професионалниот домен, кој го опфаќа професионалниот живот на лицата и којшто е насочен кон разни занимања (во институции, администрација, канцеларии, работилници, продавници, фабрики, железница, аеродроми, хотели и сл.);

г) образовниот домен, во кој лицето е вклучено во организирано учење на курс, во средно училиште, на факултет и којшто е насочен кон разновидни простори (училници, лаборатории,

библиотеки) и начини со кои се реализира учењето (предавања, вежби, семинари) и ученичкиот живот (студентски домови, најмени станови, разновидни здруженија) и сл.

Изборот на доменот влијае врз изборот на темите што ќе се користат во наставата. За секое рамниште се избираат соодветни тематски категории. Секој автор на учебник може тематските категории да ги класификува на различни начини зависно од потребите на земјата, околината, работната средина, училиштето и слично. Класификацијата на теми дадена во „Заедничка европска референтна рамка на јазици: учење, настава и оценување“ е прифатлива за најголем број средини: 1. лична идентификација; 2. куќа и дом, опкружување; 3. секојдневен живот; 4. слободно време, забава; 5. патување; 6. односи со други луѓе; 7. здравје и грижа за телото; 8. образование; 9. купување; 10. храна и пијалаци; 11. услуги; 12. места; 13. јазик; 14. временски услови (2012: 56).

4. Заедничките референтни рамништа и нивната примена во учебниците за учење турски јазик во Република Турција

Република Турција ги следи трендовите во областа подготвување студиски програми, предметни содржини, тестови и испити, прирачници, учебници, работни тетратки и сл. од областа на учење јазици. Во Република Турција има многу учебници за учење турски јазик кои се подготвени според различни критериуми, со различни цели, содржини и методи. Во последните десет години се објавија дваесет комплекти за учење турски јазик, но од нив само пет комплекти се подготвени според Заедничката референтна рамка за јазици и според заедничките референтни рамништа: основен корисник (A1 и A2), самостоен корисник (B1 и B2) и искусен корисник (C1 и C2). На овој начин наставниците добија можност да препорачуваат еден учебник како задолжителна литература, а друг како дополнителна литература, а студентите добија прилика да избираат книги според својот афинитет и потреби.

Во Турција следниве комплекти за учење турски јазик се подготвија според заедничките референтни рамништа на Заедничката референтна рамка за јазици:

1. “İstanbul A1”, “İstanbul A2” („Истанбул A1“, „Истанбул A2“, 2012 год.) – учебник и работна тетратка за A1 и A2 рамништа подготвени под редакција на Ферхат Арслан.

2. “Yeni Hitit A1-A2”, - („Нов Хитит A1-A2“, 2012 год.) – учебник и работна тетратка за A1 и A2 рамништа подготвени од авторите Џемил Курт, Нуршен Ајѓун, Елиф Леблебици и Озден Џошкун под редакција на Набир Енгин Узун.

3. “Yabancı Dilim Türkçe 1-A1”, “Yabancı Dilim Türkçe 2-A2” („Мојот странски јазик е турски 1 – A1“, „Мојот странски јазик е турски

2 – A2“, 2013 год.) – учебник за A1 и A2 рамништа подготвени од авторите Хакан Јилмаз и Зеки Созер.

4. “Yabancılar için Türkçe 1, A1-A2”, („Турски за странци 1, A1-A2“, 2013 год.) – учебник за A1 и A2 рамниште, подготвен под редакција на Мустафа Курт и Незир Темур.

5. “Yedi İklim Türkçe A1”, “Yedi İklim Türkçe A2” („Турски за целиот свет A1“, „Турски за целиот свет A2“, 2015 год.) – учебник и работна тетратка за A1 и A2 рамниште, подготвен од авторите Ибрахим Ѓултекин, Махир Калфа, Ибрахим Атабеј, Филиз Мете, Ајдан Ерјигит, Угур Килич под редакција на Ерол Барин, Шабан Чобаноглу, Шереф Атеш, Мустафа Балци и Џихан Оздемир.

Примената на заедничките референтни рамништа за турскиот јазик е многу актуелна тема во Турција што се дискутира на многу семинари, симпозимуми, конференции и слично. Многу автори своите претходни книги ги преработуваат, а многу нови автори се трудат да напишат нови учебници според овие референтни рамништа. Најголеми дискусии се водат за содржините, домените и темите што би требало да бидат застапени во учебниците за учење турски јазик.

За споредување ќе ги приложиме темите што се застапени во учебникот “Yeni Hitit A1-A2” („Нов Хитит“, 2012 год.) и “Yedi İklim Türkçe A1” и “Yedi İklim Türkçe A2” („Турски за целиот свет“, 2015 год.), а кои очигледно е дека се однесуваат главно на личниот и на јавниот домен.

Во учебникот “Yeni Hitit A1-A2” („Нов Хитит“ A1-A2) се избрани следниве теми: 1. запознавање; 2. секојдневен живот; 3. семејство и блиска околина; 4. биографии и мемоари; 5. храна; 6. администрација; 7. иднина; 8. минати настани; 9. свет со многу култури; 10. медиуми; 11. здрав живот; 12. патување.

Во учебникот “Yedi İklim Türkçe A1” („Турски за целиот свет“ A1) се обработуваат следниве теми: 1. запознавање; 2. семејство; 3. секојдневен живот; 4. околина; 5. професии; 6. транспорт; 7. комуникација; 8. одмор; а во “Yedi İklim Türkçe A2” („Турски за целиот свет“ A2) се јавуваат темите: 1. време и простор; 2. здрав живот; 3. општествени активности; 4. татковина; 5. производство и потрошувачка; 6. чувства; 7. технологија и комуникација; 8. човек и општество.

Верувам дека дискусиите што се водат во Турција ќе придонесат да се напишат учебници со разновидни содржини, домени и теми, а наставниците ќе имаат можност да одберат учебник според потребите на групата, а учениците според својот афинитет.

5. Заедничките референтни рамништа и нивната примена во учебниците за учење турски јазик во Република Македонија

Во Република Македонија досега се објавија два учебника за изучување турски јазик:

1. „Научете турски – Makedonlar için Türkçe“ (1994 год.) – автор Чидем Улкер.

2. „Да учиме турски без учител – Makedonlar için Türkçe“ (1997 год.) – автор Муцахит Корча.

Во двата учебника главно се застапени личниот и јавниот домен.

Во учебникот „Научете турски – Makedonlar için Türkçe“ се избрани следниве теми: 1. училиште; 2. семејство, дом и блиска околина; 3. барање работа; 4. биографија; 5. интервју за работа; 6. пазарење; 7. уметност и уметници; 9. секојдневни активности; 10. спортски натпревар; 11. театар; 12. одење на работа; 13. роденден; 14. вечера; 15. летен одмор; 16. болница; 17. Турција; 18. Скопје; 19. морско крајбрежје.

Во учебникот „Да учиме турски без учител – Makedonlar için Türkçe“ се избрани следниве теми: 1. претставување; 2. посета на болен; 3. поштар; 4. зоолошка градина; 5. училиште; 6. дневна програма; 7. секојдневни активности; 8. пазарење; 9. Снежана и седумте цуциња; 10. месеци и сезони; 11. Турција; 12. ластовички; 13. Пинокио; 14. сонце, месечина, ѕвезди; 15. Македонија; 16. Робинсон Крусо.

И двата учебника за учење турски јазик не се подготвени според заедничките референтни рамништа на Заедничката референтна рамка за јазици, но одговараат на рамништата A1-A2.

Од самиот почеток на својата дејност (1993 год.) како наставник по турски јазик на Катедрата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ при универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ знаев дека ќе треба да подготвам учебник за учење турски јазик според потребите и афинитетите на студентите. За часовите на студентите чиј мајчин јазик не беше турскиот јазик подготвував бројни текстови и вежби, а паралелно имав неколку верзии на учебник за учење турски јазик. Кога почнав да работам (2009 год.) на Групата за турски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ овие материјали не беа соодветни бидејќи во една група се наоѓаа студенти чиј мајчин јазик е турскиот, студенти чиј мајчин јазик не е турскиот и студенти чие познавање на турскиот јазик и на македонскиот јазик се движеше од непознавање до различни рамништа. За вакви хетерогени групи не постои учебник ниту во Македонија ниту во Турција. Но реалната ситуација бараше да се подготви материјал за работа што ќе може да функционира во вакви хетерогени групи. Така почнав да подготвувам двојазични материјали, предавања и вежби. Имав голем стрепет бидејќи не знаев како ќе

функционираат во практиката, но за моја среќа и за среќа на студентите веќе седум години се реализираат.

Во меѓувреме и во Турција и во Македонија стана актуелна темата за заедничките референтни рамништа на Заедничката европска референтна рамка за јазици и нивната примена при подготвување учебници за учење јазик. Бев свесна дека сите претходни материјали и верзии на учебници ќе морам да ги преработам според заедничките референтни рамништа како што направија многу автори во Турција. Но исто така бев свесна дека при ова должна сум да водам сметка на желбите и афинитетите на овие хетерогени групи. Неколку години со студентите разговарав за тоа кои теми би сакале да бидат застапени во нивните учебници. На крај целиот материјал го преработив и го комплетирав според заедничките референтни рамништа, според моето искуство и сознанија, според желбите и афинитетите на студентите, според хетерогениот состав на студентите во групите и според различниот степен на познавање на турскиот и на македонскиот јазик. Сите критериуми да се применат во една книга не беше лесно, бараше интензивно размислување, пронаоѓање и комбинирање на разновидни методи, стратегии и техники, но крајниот резултат покажа дека не е и неизводлив потфат. На крај двојазичната турско-македонска книга ја нареков „**Gel Türkçeyi ve Makedoncayı Sevelim, Gel Türkçeyi ve Makedoncayı Öğrenelim!** – Дојди турскиот и македонскиот да ги сакаме, дојди турскиот и македонскиот да ги научиме!” А1-А2 (2015 год.). Оваа книга по потреба ќе може да се користи за изучување турски јазик на почетно А1-А2 рамниште, за контрастивна анализа на турскиот и на македонскиот јазик, на часовите за преведување и како дополнителна литература за изучување македонски јазик.

Во книгата свесно се избрани личниот и јавниот домен, а се применети следните теми: 1. запознавање; 2. живот во град и во село, дом, семејство; 3. купување храна во маркет, во продавница за зеленчук и овошје, во месарница и во рибарница; 4. транспорт со автобус, со воз и со авион; 5. купување зимска и летна облека; 6. секојдневни животни обврски дома, на училиште и на работа; 7. институции поврзани со здравјето (диспансер, заболелар, аптека); 8. прослава на роденден, прослава на Нова година во Турција и во Македонија.

Во книгата за А1-А2 рамниште личниот и јавниот домен се доминантни, а професионалниот и образовниот домен се дискретно застапени бидејќи се погодни за Б1-Б2, Ц1-Ц2 рамништа. На ова рамниште за основен корисник акцентот е ставен на заедничките карактеристики на општествениот живот во Македонија и во Турција, а дискретно се застапени специфичностите и разликите кои се посоодветни за Б1-Б2 и за Ц1-Ц2 рамништа.

Во следните години ќе ги следам повратните информации и искуства на студентите при учење од оваа книга, мислењето на колегите што ќе ја применуваат за поучување турски јазик и мислењето на колегите што ќе ја применуваат како дополнителна литература за поучување македонски јазик. Сугестиите, забелешките, критиките и разновидните искуства ќе бидат основа за подобрување на квалитетот на книгата во иднина и мотив да се продолжи со подготвување на книга за Б1-Б2 рамниште.

6. Заклучок

Заедничката европска референтна рамка овозможува заедничка основа во поглед на цели, содржини и методи за подготвување студиски програми, предметни содржини, тестови и испити, прирачници, учебници, работни тетратки и слично од областа на учење јазици во цела мултилингвална и мултикултурна Европа и во сите земји кои стремат кон меѓународна соработка и дијалог со Европа. Ова е од посебна важност ако се има предвид фактот дека јазичните и културните компетенции во поглед на мајчиниот јазик се надградуваат со знаењето на другиот јазик и овозможуваат развивање на интеркултурна свест и отвореност за нови културни искуства. За да правилно се стимулира развојот на побогата и покомплексна интеркултурна личност преку процесот на учење друг јазик, многу се важни заедничките референтни рамништа и изборот на нивните содржини, домени и теми. На овој начин книгите за учење јазици ќе развиваат интеркултуризам и ќе градат културни и јазични мостови помеѓу две општества, а во конкретниот случај помеѓу Македонија и Турција. По едно вакво искуство едно лице што учи друг јазик забележително ќе се разликува од еднојазичен роден говорител.

Користена литература

(2012). *Заедничка европска референтна рамка на јазици: учење, настава и оценување*. (Превод: Весна Савиќ-Грозданова). Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Филолошки факултет „Блаже Конески“.

(2013). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Grafiker Yayınları – Ankara.

Durmuş, Mustafa. (2013). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi*. Grafiker Yayınları – Ankara.

Little, David; Hodel Peter, Hans; Kohonen, Viljo; Meijer, Dick; Perclová, Radka. (2007). *Preparing Teacher to use the European Language Portfolio – arguments, materials and resources*. Council of Europe Publishing – Strasbourg.